

Översikt över påven Franciskus encyklika Laudato si'

Klockan 12 på torsdagen den 18 juni presenterades påven Franciskus encyklika Laudato Si' med fokus på miljön. Men encyklikan uppmanar till mycket mer är att förvalta naturen och bekämpa miljöförstöringen. Påven hänvisar till en utvidgas syn på ekologi.

2015-06-23

Läs påvens enciklica på Vatikanens hemsida (olika språk)

Ladda ner «Laudato si'» på spanska:

- PDF format

- MOBI format

- EPUB format

Alla världens katolska biskopar har fått en kopia av Laudato Si' tillsammans med ett sammanfattande brev och en kort not från påven Franciskus:

”Kära bröder, i de band som enheten, kärleken och friden binder oss samman med, och i vilka vi lever som

*biskopar, sänder jag er min encyklika
"Laudato si", om förvaltningen av
vårt gemensamma hem. Samtidigt ger
jag er min välsignelse. Förenade i
Herren, och glöm inte att be för mig. /
Franciskus"*

Encyklikan, som är en uppmaning till
alla, att börja från oss själva, att
ändra riktning och livsstil, är inte
bara en encyklika om miljön. Den
tillhör den katolska kyrkans
sociallära, och är den sista i serien
sociala encyklikor.

*Nedanstående text är en guide för
läsningen av encyklikan. Den kommer
att hjälpa dig att förstå dess
grundläggande teman och den
övergripande tanken. Först ges här en
översikt över 'Laudato si' (ordagrant:
"Lovad vare" eller bättre "Lovad vare
du") i dess helhet. Sedan följer en
sammanfattning av vart och ett av
encyklikans sex kapitel, med
huvudpunkterna och några viktiga*

passager. Siffrorna inom parentes hänvisar till punkter i encyklikan, vars innehållsförteckning presenteras sist i denna översikt.

En översikt

”Vilken sorts värld vill vi överlämna till dem som kommer efter oss, till barnen som växer upp?” (160) Denna fråga är hjärtat i *Laudato si’ (Lovad vare)*, påven Franciskus nya encyklika om förvaltningen av vårt gemensamma hem. ”Denna fråga har inte att göra med enbart miljön i sig; frågan kan inte beröras styckevis.” Den leder oss till att fråga oss om meningen med vår existens och de värderingar som ligger till grund för det sociala livet: ”Vad är meningen med våra liv i denna värld? Vad är målet med vårt arbete och alla våra ansträngningar? Vad behöver jorden av oss?” ”Om vi inte brottas med de djupare frågorna – skriver påven – tror jag inte att vår oro för miljön

kommer att ge betydande resultat.”
(160)

Encyklikan har fått sitt namn av den helige Franciskus åkallan, ”Lovad vare du, min Herre” i hans hymn *Skapelsens lovsång* [också känd som *Solsången*]. Den påminner alla om att jorden ”är som en syster som vi delar våra liv med, och en vacker moder som öppnar sina armar för att omfamna oss”. (1) Folk har glömt att ”vi själva är mullen (jfr 1 Mos 2:7); våra kroppar består av jordens element, vi andas hennes luft och hennes vatten ger oss liv och återställer oss.” (2)

Nu klagar denna misshandlade och missbrukade jord, dess jämmer ansluter sig till alla övergivnas klagan. Påven Franciskus inbjuder oss att vara lyhörda, och uppmanar var och en – individer, familjer, lokalsamhällen, nationer och det internationella samfundet – att göra

en ”ekologisk omvändelse” – Johannes Paulus II uttryck. Vi uppmanas att ”ändra riktning” genom att ta på oss det vackra och ansvarsfulla arbetet ”att ta hand om vårt gemensamma hem”. Påven Franciskus gläder sig åt att ”det finns en växande känslighet för miljön och behovet av att skydda naturen, tillsammans med en växande oro, både äkta och smärtsam, för vad som händer med vår planet”. (19) En strimma av hopp går som en röd tråd genom hela encyklikan, med ett tydligt budskap: ”Mänskligheten har fortfarande förmågan att arbeta tillsammans för att bygga vårt gemensamma hem”. (13) ”Män och kvinnor kan fortfarande ingripa positivt.” (58) ”Allt är inte förlorat. Människan, är kapabel till det värsta, men har även förmågan att överträffa sig själv, att välja det goda, och börja om.” (205)

Påven Franciskus riktar även särskilt sina ord till katoliker och citerar den helige påven Johannes Paulus II:

”Kristna inser att deras ansvar för skapelsen, och plikt mot naturen och Skaparen, är en viktig del av deras tro.” (64) Påven Franciskus föreslår

”att inleda en dialog mellan alla människor om vårt gemensamma hem”. (3) Dialog genomsyrar texten

och i kapitel 5, blir den till ett redskap för att ta itu med och lösa problem. Från början, påminner påven Franciskus om att ”andra kyrkor och kristna samfund – liksom andra religioner – också har uttryckt djup oro och erbjudit värdefulla reflektioner” om ekologi (7). Sådana bidrag har uttryckligen kommit från, först och främst ”den älskade ekumeniska patriarken

Bartolomeus” (7), som punkterna 8 och 9 hänvisar till. På flera punkter, tackar påven huvudpersonerna i detta arbete – individer såväl som organisationer och institutioner. Han

erkänner att ”många vetenskapsmän, filosofer, teologer och medborgargrupper [...] alla har berikat kyrkans tankar om dessa frågor”. (7) Han uppmanar alla att erkänna ”de rika bidrag som religionerna kan ge till en ekologi med ett utvidgat perspektiv, och för hela mänsklighetens utveckling”. (62)

Encyklikans plan beskrivs i punkt 15, och den är indelad i sex kapitel. Den börjar med att presentera den nuvarande situationen på grundval av dagens vetenskapliga rön (kap. 1), följt av en genomgång av Bibeln och den judisk-kristna traditionen (kap. 2). Roten till problemen ligger i teknokrati och i människans överdrivna självcentrering (kap. 3). Encyklikan föreslår sedan (kap. 4) en "utvidgad ekologi, som tydligt respekterar de mänskliga och sociala dimensionerna" (137), oupplösligt förbundna med miljöfrågan. I detta perspektiv föreslår påven Franciskus

(kap. 5) att påbörja en ärlig dialog på alla nivåer i det sociala, ekonomiska och politiska livet, med transparenta beslutsprocesser. Han erinrar om att inget projekt kan vara effektivt om det inte sporras av ett format och ansvarsfullt samvete (kap. 6), och ger förslag på samvetets tillväxt på olika nivåer: inom utbildning, andlighet, kyrka, politik och teologi.

Texten avslutas med två böner; den ena för alla som tror på ”Gud som den allsmäktige Skaparen” (246), och den andra till dem som bekänner sin tro på Jesus Kristus, och som växlar med refrängen ”Lovad vare du!”, som öppnar och avslutar encyklikan.

Flera huvudteman löper genom texten enhetliga men i olika perspektiv:

- den intima relationen mellan de fattiga och planetens bräcklighet,

- övertygelsen om att allt i världen är sammanlänkat
- kritiken av nya former av makt som härrör från teknik,
- uppmaningen om att söka andra sätt att förstå ekonomi och utveckling på,
- varje varelses värde,
- den mänskliga betydelsen av ekologi,
- behovet av uppriktig och ärlig debatt,
- den internationella och lokala politikens allvarliga ansvar,
- slit-och-släng-kulturen och förslaget om en ny livsstil. (16)

Kapitel 1 – Vad händer med vårt gemensamma hem?

Det första kapitlet presenterar de senaste vetenskapliga resultaten om miljön för att mana till lyhördhet för skapelsens rop, för ”att bli smärtsamt medvetna om det, och våga göra världens tillstånd till vårt personliga

lidande, och så komma på vad var och en av oss kan göra åt det”. (19) Det tar upp ”flera aspekter av den nuvarande ekologiska krisen”. (15)

Föroreningar och klimatförändringar:

”Klimatförändringarna är ett globalt problem med allvarliga konsekvenser: miljömässiga, sociala, ekonomiska, politiska och distributionsmässiga. Det är en av de viktigaste utmaningarna för mänskligheten i vår tid.” (25) Om ”klimatet tillhör det gemensamma bästa, är det avsett för och tillhör alla”. (23) Klimatförändringarna drabbar de fattigaste, medan ”många av de med mer resurser, ekonomisk eller genom politisk makt, främst är upptagna att maskera problemen eller dölja symtomen”. (26) ”Vår brist på ansvar för dessa tragedier som involverar våra bröder och systrar, pekar på en förlust av den ansvars känsla som ligger till grund för alla civila samhällen.” (25)

Vattenfrågan: Påven understryker att "tillgången till rent dricksvatten är en av de grundläggande och universella mänskliga rättigheterna, avgörande för människors överlevnad och förutsättningen för att utöva andra mänskliga rättigheter". Att beröva de fattiga på tillgången till vatten innebär att förneka "rätten till ett liv i överensstämmelse med deras omistliga värdighet". (30)

Förlusten av biologisk mångfald:

"Varje år försvinner tusentals växt- och djurarter som vi aldrig kommer att känna till, och som våra barn aldrig kommer att se, eftersom de har gått förlorade för alltid." (33)

Arterna är inte bara en "resurs" att utnyttja, men har ett värde i sig. "Vi måste vara tacksamma för de ansträngningar som görs av forskare och ingenjörer för att hitta lösningar på de problem som människan har skapat", men när de mänskliga

intentionerna är att gagna ekonomin och konsumismen, ”gör det vår jord mindre rik och vacker, och allt mer begränsad och grå.” (34)

Sänkt livskvalitet och samhällsfall: inom ramen för internationell etik, pekar encyklikan på en ”sann ekologisk skuld” (51) i världen, framförallt norr i förhållande till söder. Med tanke på klimatförändringarna är ”ansvaret differentierat” (52), de utvecklade länderna har större ansvar.

Medveten om de stora skillnaderna, säger påven Franciskus att han berörs av det ”svaga gensvaret” hos många folk och befolkningar. Även om positiva exempel inte saknas (58), råder ”en självbelåtenhet och en upprymd hänsynslöshet”. (59) Det saknas en kultur (53) villig att ändra livsstil, ändra produktion och konsumtion (59), men lyckligtvis görs juridiska ansträngningar för att

”sätta tydliga gränser och säkerställa beskyddet av ekosystemen”. (53)

Kapitel 2 – Skapelseevangeliet

För att bemöta problemen i det föregående kapitlet ger påven Franciskus en biblisk helhetssyn ur den judisk-kristna traditionen och beskriver mänsklighetens ”enorma ansvar” (90) att skapa en intim förbindelse mellan alla varelser och det faktum att ”den naturliga miljön tillhör det gemensamma goda, ett arv som hela mänskligheten har ansvar för” (95).

I Bibeln, ”är den Gud som befriar och räddar, samme Gud som skapade universum, och dessa två gudomliga sätt att agera är intimt och oupplösligt förbundna”. (73)
Skapelsehistorien är central i reflektionen över relationen mellan människan och andra varelser och på hur synden bryter jämvikten i skapelsens helhet: ”Detta tyder på att

det mänskliga livet är förankrat i tre grundläggande och tätt sammanflätade relationer: med Gud, med vår nästa och med jorden själv. Enligt Bibeln, har dessa tre viktiga relationer brutits, både utåt och inom oss. Det är syndens brott.” (66)

Även om ”vi kristna ibland felaktigt tolkar Bibeln, måste vi nu kraftfullt avvisa tanken att i och med att vi är skapade till Guds avbild och med herravälde över jorden, så rättfärdigar det en absolut dominans över andra varelser.” (67) Människan har ansvar att ”sköta och förvalta världens trädgård (jfr 1 Mos 2:15)” (67), medvetna om att ”vi inte är varelsernas yttersta syfte. Alla varelser rör sig framåt, med oss, och genom oss, mot ett gemensamt mål som är Gud”. (83)

Att säga att människan inte är universums herre, ”betyder inte att sätta alla levande varelser på samma

nivå och att beröva människor deras unika värde och det enorma ansvar det innebär. Det rör sig inte heller om att gudomligförklara jorden vilket skulle hindra oss från att arbeta på den och skydda den i sin bräcklighet.” (90) ”Varje grym handling mot någon varelse strider mot mänsklig värdighet” (92). Men ”en känsla av djup gemenskap med resten av naturen kan inte vara autentisk om våra hjärtan saknar ömhet, medkänsla och omsorg för våra medmänniskor” (91). Vad som behövs är en insikt om en universell gemenskap: Alla är till genom en Fader. Alla är vi förenade genom osynliga band och tillsammans utgör vi en slags universell familj, en sublim gemenskap som fyller oss med en helig, tillgiven och ödmjuk respekt”. (89)

Kapitlet avslutas med hjärtat av den kristna uppenbarelsen: ”Den jordiska Jesus” med ”sin kroppsliga och

kärleksfulla relation till världen” är ”närvarande, uppstånden och strålande, i hela skapelsen genom sitt universella Herravälde”. (100)

Kapitel 3 – Den ekologiska krisens mänskliga rötter

Detta kapitel analyserar den nuvarande situationen, ”inte bara dess symptom, utan också de djupaste orsakerna” (15), i en dialog med filosofin och de mänskliga vetenskaperna.

Första fokus är på teknik. Man erkänner teknikens bidrag till förbättrade levnadsvillkor. Men tekniken ger ”de med kunskap, och ekonomiska resurser, en imponerande dominans över hela mänskligheten och hela världen” (104). Det är just denna teknokratiska dominansmentalitet som leder till förstörelsen av naturen och exploateringen av människor, särskilt de mest utsatta. ”Det

teknokratiska tankemönstret tenderar också att dominera det ekonomiska och politiska livet” (109), och undviker att erkänna att ”i sig kan inte marknaden garantera en integrerad mänsklig utveckling och social integration” (109).

”Moderniteten har präglats av en överdriven antropocentrisk inställning” (116): människan ser inte längre sin rätta plats i förhållande till världen och tar på sig en självcentrerad ställning, fokuserad på sig själva och på sin egen makt. Detta resulterar i en ”slit och släng” logik som berättigar att man kasserar både miljön och människor, att man behandlar både medmänniskor och naturen som enkla föremål och det leder till olika former av dominans. Med denna mentalitet utnyttjas barn, äldre överges, personer tvingas in i slaveri, man driver människohandel och kastar bort ofödda barn, eftersom de

inte överensstämmer med vad föräldrarna vill, man säljer ”blodsdiamanter” och skinn från utrotningshotade djur, och övervärderar marknadens förmåga att reglera sig själv. Detta är även maffiamentaliteten i narkotikahandeln och organhandeln. (123)

Mot bakgrund av detta, berör encyklikan två viktiga problem i dagens värld. Framför allt arbete: ”Varje strategi för en fullödlig ekologi, som per definition inte utesluter människor, måste ta hänsyn till värdet i arbete” (124), ”att sluta investera i människor, i syftet av kortsiktig ekonomisk vinning, är en dålig affär för samhället” (128).

Det andra problemet gäller den vetenskapliga utvecklingens begränsningar, med tydlig hänvisning till GMO, genmanipulation (132–136). Detta är

en "komplex miljöfråga" (135). Även om "användningen av GMO, i vissa regioner, har medfört en ekonomisk tillväxt som har löst problem, kvarstår ett antal viktiga punkter som inte bör underskattas" (134), för det första att "produktiv mark kontrolleras av ett fåtal ägare" (134). Påven Franciskus tänker särskilt på små producenter och lantarbetare, den biologiska mångfalden, och ekosystemens nätverk. Därför är "en bred, ansvarsfull vetenskaplig- och samhällsdebatt nödvändig, en debatt som tar hänsyn till tillgänglig information och som kallar saker vid deras namn" och utgår från "oberoende, tvärvetenskaplig forskning" (135).

Kapitel 4 – Fullödig ekologi

Hjärtat i encyklikan är förslaget på ett utvidgat perspektiv på ekologi – ekologi som ett nytt paradigm för rättvisa, en ekologi ”som respekterar

vår unika plats som människor på den här jorden och vårt förhållande till omgivningen” (15). I själva verket, ”kan inte naturen betraktas som något separat från oss själva eller som ren miljö i vilken vi lever”. (139) Ekologi ingår i alla områden: ekonomi och politik, i olika kulturer, och varje ögonblick av vår vardag.

Det utvidgade perspektivet omfattar institutionernas ekologi: ”om allt är relaterat, påverkar hälsan hos samhällets institutioner miljön och människornas livskvalitet. ”Varje överträdelse av solidariteten och medmänskligheten skadar miljön” (142).

Med många konkreta exempel bekräftar påven Franciskus sin tanke att analysen av miljöproblemen inte kan skiljas från analysen av problem som gäller människan, familjen, arbetet, samhället och om hur människor relaterar sinsemellan

(141). ”Vi står inte inför två separata kriser, en miljökris och en social kris, utan snarare en komplex kris som förenar det sociala och miljön”. (139)

”Mänsklig ekologi är oskiljaktig från begreppet ’det allmänna bästa’”

(156), men skall förstås konkret: i dag, då vi ser ”orättvisor i överflöd och ett växande antal människor som berövas på de grundläggande mänskliga rättigheterna och anses vara förbrukningsvaror” (158), förpliktar man sig till det gemensamma bästa genom att göra solidaritetsbaserade val, med ”särskild hänsyn till våra fattigaste bröder och systrar” (158). Detta är även det bästa sättet att lämna en hållbar värld till kommande generationer, och inte bara tala om denna sanning, utan även att åta sig de fattiga idag. Benedictus XVI betonade detta tydligt: ”Förutom en mer rättvis känsla av solidaritet mellan generationerna, finns det ett

brådskande moraliskt behov att förnya känsla av solidaritet i generationerna.” (162)

Den utvidgade ekologin gäller vardagen. Encyklikan uppmärksammar särskilt stadsmiljön. Människan har stor förmåga att anpassa sig och ”en beundransvärd kreativitet och generositet visas av personer och grupper, som svarar på miljöbegränsningar, genom att minska de negativa effekterna och leva produktivt mitt i oordning och osäkerhet” (148). Men en omfattande förbättring av livskvaliteten är nödvändig, för en äkta utveckling (150–154) – av det offentliga rummet, bostäder, transporter, och så vidare.

Mänsklig ekologi är även att ”erkänna våra kroppar som Guds gåva, för att kunna välkomna och acceptera hela jorden som en gåva från Fadern, och vårt gemensamma

hem. Om vi tror att vi åtnjuter en absolut makt över våra egna kroppar, leder det till att vi tror att vi har absolut makt över skapelsen”. (155)

Kapitel 5 – skilda utgångspunkter och åtgärder

Detta kapitel tar upp frågan om vad vi kan och måste göra. Det räcker inte att analysera. Vi behöver förslag ”på dialog och handling som involverar var och en av oss personligen lika mycket som den internationella politiken.” (15) Det kommer att ”hjälpa oss att undkomma den spiral av självförstörelse som för närvarande sysselsätter oss”. (163) För påven Franciskus är det viktigt att konkreta förslag inte utvecklas på ett ideologisk, ytligt eller reduktionistiskt sätt. För detta är dialog en viktig term – ordet återkommer i rubriken till varje

avsnitt i detta kapitel. ”Det finns vissa miljöfrågor där det inte är lätt att uppnå ett brett samförstånd. [...] Kyrkan vill inte lösa vetenskapliga frågor eller ersätta politiken. Men jag vill uppmuntra till en ärlig och öppen debatt, så att särskilda intressen eller ideologier inte påverkar det allmänna bästa.” (188)

På grundval av detta, är inte påven Franciskus rädd för att starkt fördöma den internationella dynamiken: ”Den senaste tidens toppmöten om miljön har misslyckats med att leva upp till förväntningarna, för bristande politisk vilja gjorde det omöjligt att nå meningsfulla och effektiva globala avtal om miljön.” (166) Och han frågar, ”Vem vill i detta skede, sitta kvar vid makten endast för att bli ihågkommen för sin oförmåga att agera när det var angeläget och nödvändigt att göra så?” (57) Det som behövs är det som påvar har

upprepar flera gånger, sedan den första sociala encyklikan *Pacem in terris* – det behövs redskap för ett globalt styre (175): ”en överenskommelse om hur man ska styra över det så kallade globala gemensamma bästa” (174), och uppmärksamma att ”miljöskyddet inte enbart kan garanteras genom ekonomiska beräkningar. Miljön är något som inte kan beskyddas eller främjas i tillräcklig utsträckning av marknadskrafterna” (190, citat ur katolska kyrkans sociallära).

I det femte kapitlet insisterar påven Franciskus på ärliga och öppna beslutsprocesser, för att ”urskilja” vilka strategier och affärsinitiativ som kan åstadkomma en ”äkt integrerad utveckling” (185). Konsekvenserna på miljön måste i nya ”affärsprojekt genomgå transparenta politiska processer och involvera ett fritt åsiktsutbyte. Det finns former av korruption som

döljer den verkliga effekten på miljön i vissa projekt, i utbyte mot förmåner, det leder till mutavtal utan adekvat information och en fullständig debatt.” (182)

Den starkaste appellen är den som riktar sig till dem med politiska uppdrag, i uppmaningen att undvika den kortsiktiga mentaliteten, (181) som är så utbredd i dag: "om politikerna är modiga, kan de återfå den värdighet Gud har gett dem och efter sig lämnar de då ett vittnesbörd om osjälviskt ansvar”. (181)

Kapitel 6 – Ekologisk utbildning och andlighet

Det sista kapitlet uppmanar alla till en ekologisk omvändelse i hjärtat. Rötterna till den kulturella krisen är djupa, och det är inte lätt att ändra på vanor och beteenden. Utbildning är en de viktigaste utmaningarna: ”förändringen är omöjlig utan motivation och en

utbildningsprocess” (15). Alla utbildningssektorer är inblandade, framför allt ”skolan, familjen, media, trosundervisningen och andra platser” (213).

Utgångspunkten är ”att sträva efter en ny livsstil” (203–208), som också öppnar för en ”sund press på dem med politisk, ekonomisk och social makt” (206). På detta sätt förändrar konsumenternas val ”hur företagen fungerar, och tvingar dem att tänka miljömedvetet i sina produktionsmönster” (206).

Vikten av utbildning i miljöfrågor kan inte överskattas. Det är möjligt att påverka dagliga vanor, att minska vattenförbrukningen, att sortera avfall och även ”släcka onödiga lampor” (211): ”En utvidgad ekologi består av enkla dagliga gester som bryter med logiken i våld, exploatering och själviskhet.” (230) Allt kommer att vara lättare om man

använder trons kontemplativa blick: ”som troende, ser vi inte på världen utifrån utan inifrån, medvetna om de skyldigheter med vilka Fadern har sammanlänkat oss med alla varelser. Genom att utveckla den individuella förmågan vi har fått i gåva av Gud, kan en ekologisk omvändelse inspirera oss till ökad kreativitet och entusiasm.” (220)

Just det som påven Franciskus föreslår i *Evangelii gaudium*, det upprepar han här, när han säger: ”att fritt och medvetet välja nykterhet, är befriande” (223), på samma sätt som vi vet att ”lycka är att kunna begränsa de behov som bedövar oss, och vara öppna för de olika möjligheter som livet erbjuder”. (223) På detta sätt ”måste vi återvinna övertygelsen om att vi behöver varandra, att vi har ett gemensamt ansvar för andra och för världen, och att det är värt att vara goda och anständiga”. (229)

Helgonen följer oss på den här resan. Flera gånger hänvisar påven till den helige Franciskus av Assisi, som ” *par excellence* är en förebild för omsorg av de utsatta och för en fullödig ekologi, levd glatt och autentiskt”.

(10) Han är en modell för de ”oskiljaktiga banden mellan oro för naturen, rättvisan, och för de fattiga, med samhällsplikt, och inre frid”.

(10) Encyklikan nämner också den helige Benedictus av Nursia, den heliga Thérèse av Lisieux och den salige Charles de Foucauld.

Inspirerad av *Laudato si'*, bör de troendes samvetsrannsakan – den metod som kyrkan alltid har rekommenderat, för att orientera livet i ljuset av relationen med Herren – omfatta en ny dimension: man bör inte bara begrunda hur man har agerat och syndat mot Gud, mot andra och sig själv, utan även mot naturen och hela skapelsen.

© Copyright - Vatikanradion

pdf | Dokument automatiskt skapad
från [https://dev.opusdei.org/sv-se/
article/oversikt-over-paven-franciskus-
encyklika-laudato-si/](https://dev.opusdei.org/sv-se/article/oversikt-over-paven-franciskus-encyklika-laudato-si/) (2025-08-06)